

Klasikinių ir šiuolaikinių metodų taikymas dėstant specialybės kalbą

Jolita Grašienė¹, Angelika Petrėtienė²

¹ Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija, Technikos fakultetas, Automobilių transporto inžinerijos katedra, Antakalnio g. 54, 10303 Vilnius, j.grasiene@vtdko.lt

² Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Kūrybinių industrijų fakultetas, Lietuvių kalbos katedra, Saulėtekio al. 11, 10223 Vilnius, angelika.petretiene@vgtu.lt

Anotacija. Straipsnyje aptariami klasikiniai ir šiuolaikiniai mokymo metodai siekiant nustatyti, kurie metodai tinkamiausi dėstant specialybės kalbos kursą. Vilniaus Gedimino technikos universitete (toliau – VGTU) ir Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijoje (toliau – VTDK) atliktas tyrimas, kurio rezultatai atskleidė studentų požiūrį į specialybės kalbos mokymo metodus. Tinkamai parinkti mokymo metodai sudaro galimybę studentams įgyti dalyko žinių, tobulinti taisyklingos kalbos įgūdžius, ugdyti bendrąsias kompetencijas, tapti konkurencingais specialistais.

Esminiai žodžiai: *aktyvusis metodas, dėstytojas, klasikiniai mokymo metodai, specialybės kalba, studentai, šiuolaikiniai mokymo metodai.*

Įvadas

„Mokslas yra kaip kokia dieviška dovana. Esti kaip kokia gyva, dangiška liepsna, kuri šviečia vien žmogaus labo dėlei“, – rašė Vydūnas. Aukštųjų mokyklų dėstytojai nuolat ieško būdų, kaip mokymo procesą padaryti veiksmingesnį, diskutuoja, kokius metodus rinktis. Kaip teigia G. Martinkienė, „mokymo metodų taikymas bus sėkmingas, jeigu pedagogas aiškiai supras šiandienos ugdymo tikslus, išmanys kiekvieno metodo specifiką, teigiamus ir neigiamus jo bruožus; bus įvaldęs įvairius metodus, sies ugdymo turinį ir tikslus ir lanksčiai bei kūrybiškai modeliuos savo veiklos būdus“ (Martinkienė, 2002, p. 96).

Šiuo metu daug dėmesio skiriama vadinamųjų aktyviųjų mokymo(si) metodų, jų taikymo veiksmingumo analizei. Aktyvusis metodas apibrėžiamas kaip veiklinantis ugdytinių fizinį, psichinį ir dvasinį mokymąsi ir išmokimą (Jovaiša, 2007, p. 15).

Jau S. Šalkauskio darbuose aptinkamas mokymo(si) būdų skirstymas pagal mokytojo ir mokinio aktyvumo santykį:

1. Tetinis, arba teikiamasis („aktyvumas persveria į mokytojo pusę“).
2. Heuristinis, arba randamasis („aktyvumas persveria į mokinio pusę“) (Šalkauskis, 1992, p. 87).

S. Šalkauskis atkreipė dėmesį, kad „heuristinio metodo apraišką randame ir praity, pavyzdžiui, savotiškomis šio metodo apraiškomis yra Sokrato dialogas, dialektinė viduramžių diskusija, katechetinis paklausų mokymas“ (Šalkauskis, 1934, p. 120).

R. Arends (2008) taip pat pabrėžia, kad „skatinti mokinius mąstyti, spręsti problemas ir patiems atrasti nėra nauji ugdymo tikslai. Taip pat ir mokymo būdai, vadinamieji atradimų metodai, tyrimų mokymu ir induktyviuoju mokymu, turi ilgą ir garbingą tradiciją. Sokrato metodas senovės Graikijoje iškėlė induktyviojo mąstymo ir dialogo svarbą mokant. Johnas Dewey (1933) gana detaliam aprašė, kaip pats vadino, „reflektyvaus mąstymo“ vaidmenį ir procesus, kuriais mokytojai turi remtis, kad padėtų mokiniams įgyti produktyvaus mąstymo įgūdžių ir įvaldyti procesus. Jerome'as Bruneris pabrėžė mokymosi atrasti reikšmę ir tai, kaip mokytojai galėtų padėti mokiniams „konstruoti“ arba kurti žinias“ (Bruneris, 1960, 1962, 1966, p. 363).

Mokslinė problema – nustatyti, kokie mokymo metodai veiksmingiausi ir tinkamiausi mokant specialybės kalbos.

Straipsnio tikslas – ištirti, kokiems mokymo metodams teikia pirmenybę VGTU ir VTDK studentai, studijuojantys specialybės kalbą, išanalizuoti klasikinių ir šiuolaikinių mokymo(si) metodų svarbą ir pateikti rekomendacijas mokymui gerinti.

Uždaviniai:

1. Pateikti mokymo metodo sampratą, aptarti mokymo metodų klasifikaciją.
2. Išskirti ir aptarti aktyviuosius mokymo metodus, taikytinus per specialybės kalbos paskaitas.
3. Atskleisti studentų požiūrį į specialybės kalbai mokyti taikomus klasikinius ir šiuolaikinius mokymo metodus.

Tyrimo metodai: literatūros nagrinėjama tematika apžvalga, anketinė apklausa, duomenų sisteminimas ir apibendrinimas.

Anketinė apklausa atlikta 2016 m. lapkričio mėn. Į anketos klausimus atsakė 180 respondentų – 90 VGTU Mechanikos fakulteto nuolatinių studijų 4 kurso biomechanikos, gamybos inžinerijos ir valdymo, inovatyviosios gamybos, mechatronikos ir robotikos, mechanikos inžinerijos, spaudos inžinerijos studijų programų ir 90 VTDK Technikos fakulteto nuolatinių studijų automobilių techninio eksploatavimo specialybės 1 kurso, taip pat nuolatinių studijų automobilių elektronikos sistemų specialybės 2 kurso studentų.

Mokymo metodo samprata, klasifikacija, klasikinių ir šiuolaikinių mokymo metodų apžvalga

1907 m. J. Šlapelio „Svetimų ir nesuprantamų žodžių žodynyje“ – pirmajame lietuvių leksikografijos darbe, kuriame imtasi sistemaiškai tvarkyti svetimos kilmės žodžius, – greta žodžio „metodas“ (gr. *methodos* – tyrimo kelias) teikiamas paaiškinimas „spasabas“ (r.), „planas“ (r.). Tarptautinių žodžių žodyne (TŽŽ, 1936) teikiamos trys žodžio „metodas“ reikšmės: 1. tvarka, planas, reikalingas pasiekti pažymėtam tikslui; 2. mokymo būdas; 3. mokslo priemonių ir taisyklių visuma ir moksliško tikrovės tyrinėjimo priemonių sistema. TŽŽ (2013) žodis „metodas“ apibrėžtas taip: 1. reiškinį tyrimo būdas, 2. tikslo siekimo, veikimo būdas, veiklos tvarka, sąmoningai naudojamas kokiam nors tikslui pasiekti.

Įvairios sudėtinio termino „mokymo metodas“ apibrėžtys pateikiamos 1 lentelėje.

1 lentelė

Įvairių šaltinių sudėtinio termino „mokymo metodas“ apibrėžtys

Šaltiniai	Apibrėžtys
S. Šalkauskis (1992, p. 84–85)	„Mokymo metodas yra racionalus, nuoseklus ir visuotinai reikšmingas mokomojo veikimo būdas, nukreiptas į mokymo tikslą ir suderintas tiek su mokinio prigimtimi, tiek su mokomojo dalyko ypatybėmis.“
N. L. Gage ir D. C. Berliner (1994, p. 307)	„Pasikartojančių mokytojo veiksmų modelis, kuris gali būti taikomas dėstant įvairius dalykus, būdingas daugiau negu vienam mokytojui ir svarbus išmokimui.“
V. Jakavičius ir A. Juška (1996, p. 214)	„Mokymo metodais vadiname pedagogo ir jo vadovaujamų moksleivių pažintinės veiklos būdus, kurie padeda ugdytiniams įgyti žinių, mokėjimų ir įgūdžių, lavinti savo sugebėjimus, formuoti reikšmingas socialines nuostatas.“
V. Rajeckas (1997, p. 142)	„Mokinių ugdymo būdai mokymo procese.“
A. Laužackas (2005, p. 67)	„Mokymo metodai apibūdina mokytojo veiklos būdą, siekiant tikslo ir perteikiant tam tikrą mokymo turinį.“
L. Jovaiša (2007, p. 154)	„Veiksmų, būdų visuma mokymo tikslui pasiekti.“

Mokymo metodų klasifikacijų yra įvairių. Šiame straipsnyje pasirinktas metodų skirstymas į klasikinius¹ ir šiuolaikinius² mokymo(si) metodus.

L. Jovaiša mokymo metodus skirsto į keturias grupes:

1. Informaciniai metodai (pasakojimas, paskaita; pokalbis, spausdinto žodžio panaudojimas (vaizdas, lektūra).
2. Praktiniai-operaciniai metodai (pratybos).
3. Kūrybiniai metodai (probleminiai metodai (probleminis dėstymas, probleminis pokalbis), algoritminis mokymas, kūrybiniai darbai).
4. Tiriamieji metodai (stebėjimas, eksperimentai, tiriamasis pokalbis, grupinis pokalbis) (Jovaiša, 2001, p. 135–146).

V. Jakavičius ir A. Juška (1996), V. Rajeckas (1997) ir kt. siūlo metodus klasifikuoti pagal žinių šaltinį ir informacijos suvokimo būdą:

- 1) žodiniai metodai (pasakojimas, aiškinimas, pokalbis, paskaita, darbas su spausdintais šaltiniais);
- 2) vaizdiniai metodai (demonstravimas, stebėjimas, ekskursija);
- 3) praktiniai metodai (įvairūs pratimai, praktiniai darbai, užduotys žodžiu ir raštu, grafiniai bei laboratoriniai darbai ir kt.).

Šiuo metu pradėta intensyviau taikyti šiuolaikinius metodus, atsirado ir naujų metodų (mokslinėje literatūroje jie vadinami netradiciniais (pvz.: Miliauskas, 1995; Javtokas, 2012), inovatyviaisiais (pvz., Baležentis, 2008) mokymo(si) metodais.

K. Miliauskas (1995, p. 47–61) netradiciniais metodais laiko tuos, kurie dar retai taikomi, bet atlieka svarbų vaidmenį šiuolaikinio ugdymo procese: grupinio darbo metodas, parodymas, skaitymas ir diskutavimas, grupių referatai, minčių lietus, penkių minučių rašymas, vaidinimas, refleksinio mąstymo metodas, klausimų metodas, išsikalbėjimas, tarpusavio pagalbos metodas, nuo visumos prie dalių, diskusija, darbas su knyga, individualus darbas, situacijų nagrinėjimas žaidimais, dėstymas epochomis, išgyvenimo metodas, meno metodas, paskaitų metodas, aiškinimas, projekto rengimo metodas (cit. iš Martinkienė, 2002, p. 99).

XXI a. naujų mokymo metodų paiešką paskatino technikos pažanga, ypač – spartus informacinių technologijų taikymas ir mokymo tikslams. A. Baležentis teigia, kad „informacinių technologijų taikymas mokymo procesuose išstumia įprastines metodikas, sudaro sąlygas diegti modernesnius metodus“ (Baležentis, 2008, p. 98). Remdamasis technologiniu kriterijumi, autorius skiria tokius svarbiausius inovatyvaus mokymo metodus:

- imitacinis mokymas;

¹ Literatūros šaltiniuose klasikiniai mokymo(si) metodai vadinami ir tradiciniais mokymo(si) metodais (pagal *Pedagoginių studijų baigiamojo darbo reglamentas*, 2012 ir kt.). Terminai „klasikiniai metodai“ ir „tradiciniai metodai“ straipsnyje vartojami sinonimiškai.

² Šiuolaikiniai mokymo(si) metodai priskirtini aktyviesiems mokymo metodams. Tiriamojoje dalyje kalbama apie (šiuolaikinių) aktyviųjų metodų taikymą. Į tyrimą įtrauktas kūrybinis metodas, kuris priskirtinas klasikiniams mokymo(si) metodams.

- e. mokymas;
- nuotolinis mokymas.

E. Barzdžiukienės ir R. Jarovaitienės (2012) straipsnyje apibendrintai pateikti tokie aukštojo mokslo studijų procese taikomi mokymo metodai: demonstravimas, darbas grupėmis, elektroninis mokymasis, literatūros paieška, diskusija, projekto metodas, žodinis pristatymas, referatas, apžvalgos, recenzija, esė, mokymosi dienoraščiai ir žurnalai, bibliografijos sąrašo sudarymas, didaktinis testavimas, grafiniai ir vizualiniai metodai, minčių ir sąvokų žemėlapiai, plakatų pristatymas, aplanko ar portfelio metodas, atvejo analizė ir kt.

Remiantis mokslinės literatūros rekomendacijomis, ilgamete pedagoginio darbo patirtimi į tyrimo anketą įtraukti toliau išsamiau aprašyti aktyvieji mokymo(si) metodai. Pateikiama praktinio aktyviųjų mokymo metodų taikymo dėstant specialybės kalbą pavyzdžių.

Darbas grupėmis. Dirbant grupėmis svarbiausia:

- apibrėžti tikslą ir uždavinius;
- pasiskirstyti vaidmenis ir pareigas;
- išsiaiškinti darbų atlikimo tvarką ir kitas procedūras;
- sėkmingai valdyti tarpasmeninius santykius (Kučinskas ir Kučinskienė, 2005).

Pavyzdžiui, studentų grupė gauna užduotį – surinkti nurodytos temos (pvz., „automobilių transportas“, „logistika“, „robotika“, „medicinos technika“ ir t. t.) skolintus terminus, sudaryti jų žodynelį. Pirmiausia pasiskirstoma darbas. Vieni studentai renka informaciją iš žodynų (prieš tai dėstytojas pateikia šios srities žodynų sąrašą) ar elektroninių šaltinių (pvz.: „Dabartinės lietuvių kalbos žodyno“ (<http://dz.lki.lt>), Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų ir Terminų bankų (<http://www.vlkk.lt>), žodynų IATE (<http://iate.europa.eu>), „Eurovoc“ (<http://www3.lrs.lt>), kiti ją įformina, tretį parengia pristatymą.

Grupinis darbas yra veiksminga priemonė, kuri ugdo kritinį mąstymą ir savarankiškumą, moko argumentuotai ir logiškai mąstyti, išklausti ir gerbti kiekvieno grupės nario nuomonę, priimti kompromisinius sprendimus, formuoja bendravimo ir bendro darbo įgūdžius, ugdo atsakingumą ir savigarbą, teigiamą tarpusavio priklausomybę; į darbą įtraukiami visi, net ir patys neaktyviausi besimokantieji (Grupinio darbo metodas ugdymo procese).

Metodas skatina ir domėjimąsi kalba: studentai supranta, kad kalba – ne kalbininkų sugalvotų taisyklių, kurių privalu laikytis, rinkinys, kalbos vartotojai taip pat gali teikti pasiūlymų, būti aktyvūs kalbos puoselėtojai.

Diskusija. Diskusijos metodo esmė – išmokyti ir skatinti studentus konstruktyviai mąstyti ir logiškai, argumentuotai reikšti mintis, sąveikauti su kitais grupės nariais (Welty, 1984).

Diskusijai vadovauja dėstytojas. Jis pateikia temą, pavyzdžiui: „Kalba turėtų rūpintis visi, ne tik kalbininkai“, „Taisyklinga kalba – mūsų įvaizdžio dalis“, „Žargonas – kultūros stoka ar saviraiškos priemonė?“, „Ar reikia skolinius keisti atitikmenimis?“ ir

t. t. Studentus suskirsto grupėmis. Kiekvienai grupei skiriama laiko teiginiui pagrįsti. Studentai grupėmis diskutuoja, pateikia savo komentarus, vėliau apibendrina svarstymus, prieina prie bendros nuomonės, plakate ar lentoje surašo svarbiausius teiginius.

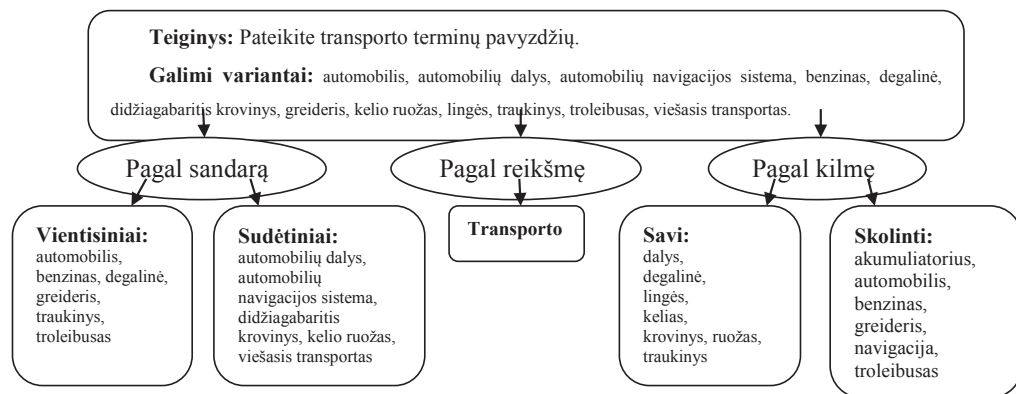
Elektroninis mokymasis. E. mokymasis – tai informacinėmis technologijomis (toliau – IT) praturtintas tradicinis mokymasis (kai *dalis* jo vyksta virtualiojoje erdvėje). Naudojamos fizinės ir virtualiosios priemonės, tiesioginė sinchroninė (verbalinė) bei sinchroninė ir asinchroninė virtualioji komunikacija, kompiuteris (ar kitas tam pritaikytas įrenginys) yra mokymosi priemonė užduotims atlikti, o internetas naudojamas informacijai gauti ir bendrauti (*E. mokymosi metodai*, 2013). Per specialybės kalbos paskaitas IT suteikia galimybę parodyti, kaip naudotis kalbai skirtais elektroniniais ištekliais (pvz., kaip susirasti ir patikrinti rūpimus terminus e. žodynuose) (išsamus interneto svetainių, kuriose teikiama informacija kalbos klausimais, internetiniai terminų žodynai pateikti A. Petrėtienės knygoje „Transportininkų kalbos kultūra: teorija ir praktika“ (2016, p. 18–22). Kartais, siekiant įtvirtinti nagrinėjamą temą, galima įjungti vaizdo įrašų iš kalbininkų konferencijų ar seminarų.

Šaltiniuose (pvz.: *E. mokymosi metodai*, 2013; Baležentis, 2008) nuodugniai nagrinėjami nuotolinio mokymo pranašumai ir trūkumai. Nuotolinis mokymas – tai mokymas per atstumą, kuriam būtinos specialiosios kurso pateikimo metodikos, informacinės technologijos, specialus bendravimas bei administracinis ir organizacinis pasirėngimas (Baležentis, 2008, p. 98). Šis būdas taikomas tiek VGTU, tiek VTDK specialybės kalbai dėstyti.

2012 m. ir VGTU, ir VTDK dėstytojams buvo surengti seminarai, per kuriuos supažindinta su „Moodle“ sistema ir naudojimosi ja ypatumais. L. Kaklauskas ir D. Kaklauskienė šią sistemą įvardija kaip standartinę virtualiąją mokymosi aplinką, kuri apima: „priemonės, skirtas mokomajai medžiagai perteikti, įrankius interaktyviai aplinkoje registruotų asmenų sąveikai, įrankius, užtikrinančius bendravimą ir bendradarbiavimą tarp studentų, ataskaitas apie studentų pasiekimus ir aktyvumą aplinkoje, įrankius, leidžiančius administruoti vartotojus“ (Kaklauskas ir Kaklauskienė, 2012, p. 120).

Įtraukioji paskaita. Nuo įprastos paskaitos ši paskaita skiriasi tuo, kad studentai nėra pasyvūs klausytojai, jie skatinami aktyviai įsitraukti į paskaitą. Pateikdamas informaciją, dėstytojas nuolat užduoda klausimų, prašo studentus pakomentuoti. Gaunamą informaciją studentai apmąsto, daro išvadas, taip ugdomas kritinis mąstymas.

Pvz., pradedant dėstyti terminijos temą, galima paprašyti studentų pateikti specialybės terminų pavyzdžių. Tada bandoma apibrėžti, kas yra terminas. Diskutuojuama, ar terminas gali būti vienas žodis, ar kelių žodžių junginiai taip pat yra terminai. Taip pereinama prie terminų skirstymo pagal sandarą, reikšmę, kilmę (1 pav.) ir kt.

1 pav. Galima įtraukiosios paskaitos terminijos tematika schema

Kūrybinis metodas. Kūrybiškumas yra pripažįstamas kaip viena svarbiausių XXI a. kompetencijų. Universitetai, rengiantys darbuotojus ateities darbo rinkoms, turi sutelkti dėmesį į savo absolventų kūrybinių gebėjimų ugdymą. Kūrybiški darbuotojai pasižymi mokėjimu generuoti neįtikėtinas idėjas, pasirinkti netikėtus metodus ar technologijas (*Svarbiausia XXI a. kompetencija – kūrybiškumas*, 2016).

Dėstant specialybės kalbą, semestro pradžioje studentams galima pateikti kūrybinių idėjų, pvz.: pasižvalgyti po aplinką, kuri mus supa, ir įvertinti, ar populiaru transporto, technikos tematika menininkų, liaudies kūryboje. Studentai padaro nuotraukų. Nagrinėjama, kokiais terminais įvardijami eksponatai, apžvelgiamos jų apibrėžtys naujausiuose žodynuose, analizuojamas termino atsiradimo technikos terminijoje būdas (terminizacijos, transterminizacijos, žodžių darybos, skolinimosi). Galima pasidomėti termino raida (informacijos ieškoma svetainėje *epaveldas.lt*) ir kt. Pvz., Anykščių r. esančiame Kaukių miške rasime aštuonias skirtingas kaukes. Dvi iš jų – Padanginis ir Kalpokinis – susijusios su transporto sritimi. Nagrinėjami šių kaukių pavadinimai darybos aspektu. Tokios darybos vediniai priklauso santykinių daiktų pavadinimų grupei (tai priesagų vediniai, kurie pavadina daiktą, nurodydami jo santykį su daiktu, išreikštu pamatiniu žodžiu (Paulauskienė, 1994, p. 69). Žodis *kalpokinis* sudarytas iš svetimybės „kalpokas“, kuris 2013 m. išleistoje „Kalbos patarimų“ knygelėje „Leksika: skolinių vartojimas“ (4) vertinamas kaip ntk. svetimybė, ir priesagos *-inis*. Studentai diskutuoja, ar šis užrašas taisyklingas. Apibrėžiama, kuriuose funkciniuose kalbos stiliuose ntk. svetimybių vartoseną toleruojama, kuriuose – visiškai neįmanoma.

Prie kūrybinių užduočių galima priskirti informacijos paiešką bibliotekose, muziejuose, edukacines išvykas. Išvykos turi būti organizuojamos ne paskaitų metu, yra neprivalomos (Petrėtienė, 2012, p. 4 ir kt.).

Šiuo metu vis populiarėja vadinamieji proto mūšiai. Galima surengti viktoriną, į klausimyną įtraukiant kuo įvairesnių, su specialybės kalbos programa susijusių klausimų.

Minčių lietus. Užduodamas klausimas arba pateikiama tema ir 5–10 min. studentai gali sakyti bet ką, kas, jų nuomone, susiję su nagrinėjama tema (generuojamos idėjos). Nuo vertinimų susilaikoma. Idėjų gausa ar galimi problemų sprendimo variantai yra svarbiau nei jų kokybė. Taikant šį metodą, reikia laikytis taisyklės: idėjos gali būti išsakomos bet kokia tvarka; pateiktos idėjos iš karto nekomentuojamos, neaiškinamos ir nevertinamos. Svarbu, kad kilusios mintys būtų surašytos (popieriaus lape, lentoje ar ekrane). Pabaigoje studentai pateikia savo komentarus ir diskutuoja bei įvertina visas pateiktas idėjas (Javtokas, 2012).

Projekto metodas. Projekto metodas skatina kūrybingą ir produktyvų dėstytojų bei studentų bendradarbiavimą, ugdo iniciatyvą, atsakomybę, suburia kolektyvą bendram tikslui. Svarbiausias šio metodo siekis yra ne tik paties proceso eiga, bet jo galutinis rezultatas bei įvertinimas.

Projektinėje veikloje besimokantieji išsiugdo daug svarbių praktinių įgūdžių:

- išmoksta planuoti savo veiklą ir derinti ją su draugų, kolegų veikla;
- įpranta kryptingai siekti tikslo;
- susiformuoja įgūdžius atsirinkti, kaupti ir apdoroti informaciją, faktus, įvairią projektui reikalingą medžiagą;
- išmoksta loginių operacijų: analizuoti, apibendrinti, vertinti save ir kolegas, daryti išvadas (Taraila, 2007, p. 83–88).

Svarbiausi projekto rengimo etapai: 1. Projekto inicijavimas ir pradžia. 2. Projekto planavimas. 3. Projekto įgyvendinimas. 4. Projekto ataskaita (Teresevičienė, Oldroyd ir Gedvilienė, 2004).

Šio metodo taikymo pavyzdys galėtų būti studentų įtraukimas į mokslinę veiklą. VGTU studentai noriai nagrinėja specialybės terminiją – domisi ir naujausių terminų vartosenos aktualijomis, ir terminų raidos dalykais, tyrimų rezultatus pristato studentų ar kalbininkų konferencijose. Straipsniai publikuoti žurnaluose „Transport“, „Santalka“ (Petrėtienė, Lovkys, Paleckas ir Stulgis, 2006; Petrėtienė, Černeckytė ir Vinckas, 2014 ir kt.).

Simuliacijos metodas. Tai metodas, kai atkartojama, imituojama reali situacija. Tarkime, automobilių techninio eksploatavimo specialybės studentai gali imituoti situaciją automobilių remonto ir priežiūros įmonėje. Vieno studento vaidmuo – meistras, kito – klientas (arba vadybininko ir kliento ar įmonės vadovo ir norinčio įsidarbinti įmonėje bakalauranto ir t. t.). Taisyklinga kalba reikia sukurti situaciją, kai klientas prašo meistro pataisyti automobilį, išsamiai paaiškindamas gedimo pobūdį, taisyklingai vartodamas profesijos terminus. Meistro kalba taip pat turi būti nepriekaištinga, nes apsilankiusius automobilių remonto ir priežiūros įmonėje klientus pirmiausia pasitinka meistras. Bendraudamas jis kartu formuoja savo ir įmonės įvaizdį. Svarbu, kad jo kalba būtų aiški, sklandi, taisyklinga.

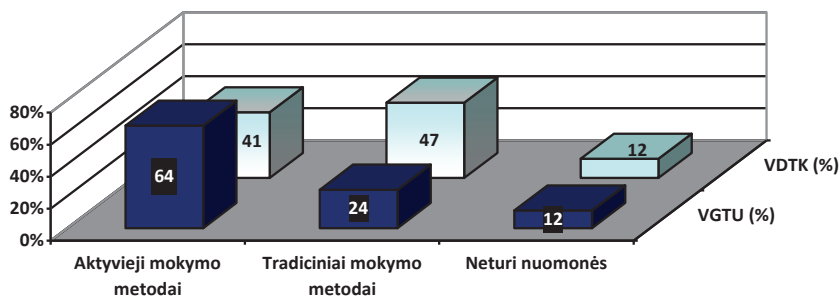

Studentų požiūrio į klasikinių (tradicinių) ir aktyviųjų metodų taikymą dėstant specialybės kalbą tyrimas

2014 m. birželio 12 d. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos patvirtintos Specialybės kalbos programos bendras tikslas yra gerinti studentų profesinės kalbos vartosenos įgūdžius.

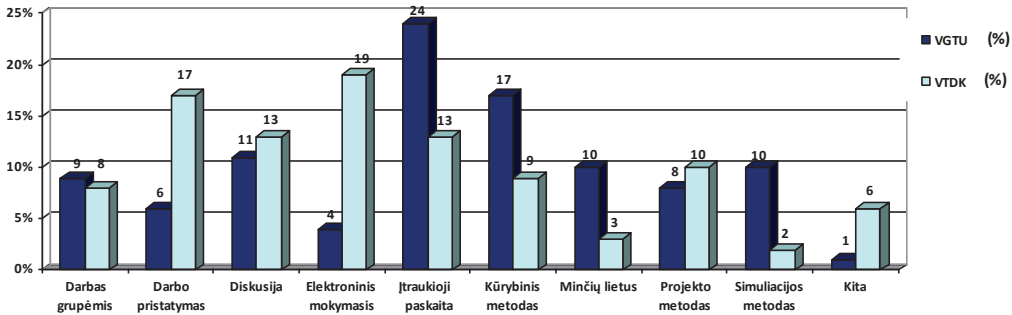
Taigi aktualu žinoti, kuriuos metodus taikant galima greičiau ir veiksmingiau šį tikslą pasiekti?

Teorinėje dalyje akcentuota, kad nuolat tobulėjančios technologijos skatina ir naujų mokymo(si) metodų atsiradimą, aktyvesnį aktyviųjų metodų taikymą. S. Šalkauskis teigė, kad „tetinis ir heuristinis mokomasis metodas galima įvairiai derinti ir šis jų derinimas dargi yra mokymo darbe privalomas“ (Šalkauskis, 1934, p. 121). Šių dienų autoriai taip pat pasisako už taikomų mokymo metodų įvairovę. Pvz., M. Prince (2004) pažymi, kad aktyvieji mokymo metodai yra plačiai taikomi, taip pat pabrėžia būtinybę susipažinti su skirtingais mokymo metodais. Remiantis tyrimo rezultatais būtų galima teigti, kad darnus tradicinių (klasikinių) ir aktyviųjų (tiek klasikinių (kūrybinis metodas), tiek šiuolaikinių) metodų taikymas padėtų tobulinti specialybės kalbos dėstymo procesą: 64 proc. VGTU studentų ir 41 proc. VTDK studentų rinkosi aktyviuosius mokymo metodus, 47 proc. VTDK ir 24 proc. VGTU studentų – tradicinius mokymo metodus.

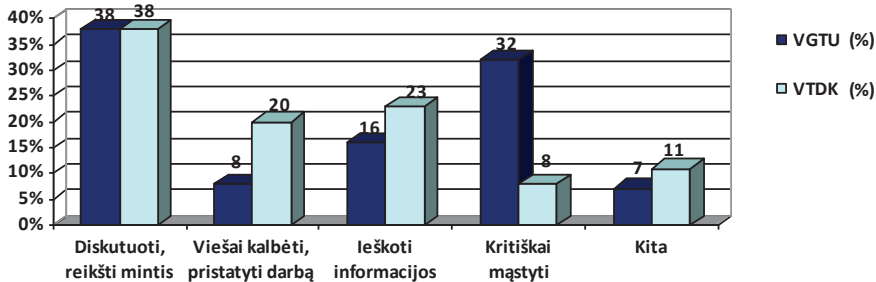
2 pav. Atsakymo į klausimą „Kokiems mokymo metodams Jūs teiktumėte pirmenybę?“ rezultatai

G. Martinkienė teigia, kad „vieni metodai (pvz., dogmatinis) pasitraukia iš pedagogikos, kiti drauge su naujomis mokymo priemonėmis, elektronine skaičiavimo technika ateina į mokymo kabinetus (pvz., audiovizualinis). Nuolatos tobulinami tradiciniai metodai, ieškoma naujų mokymo būdų ir formų. Bendrieji mokymo metodai yra tik teoriniai modeliai. Konkrečią išraišką jie įgauna mokymo procese, dėstant tam tikrus dalykus“ (Martinkienė, 2002, p. 100). 3 pav. pateikti statistiniai tyrimo duomenys rodo, kokie aktyvieji mokymo metodai, studentų nuomone, yra naudingiausi: VGTU studentai naudingiausiais laiko įtraukiosios paskaitos (24 proc.) ir kūrybinį metodą (17 proc.), VTDK studentai – elektroninio mokymosi (19 proc.) ir darbo pristatymo (17 proc.) metodus.

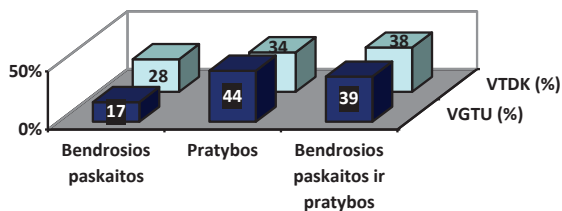
3 pav. Aktyviųjų mokymo metodų skirstymo pagal naudingumą duomenys (proc.)

Aktyviųjų metodų taikymas prisideda ir prie asmenybės bendrųjų gebėjimų ugdymo. Iš 4 pav. pateiktų tyrimo duomenų matyti, kad tiek VGTU, tiek VTDK studentai veiksmingiausiai aktyviaisiais mokymo metodais laiko tuos, kurie skatina diskutuoti, reikšti mintis (po 38 proc. atsakiusiųjų). Antrąjį pagal svarbą VGTU studentai išskyrė gebėjimą kritiškai mąstyti (32 proc.), o VTDK studentai – skatinimą ieškoti informacijos (23 proc.).

4 pav. Ugdomų bendrųjų gebėjimų svarbos tyrimo duomenys (proc.)

VGTU studentų (44 proc.) nuomone, aktyviuosius mokymo metodus labiau pavyktų taikyti per pratybas (5 pav.). Tokiam respondentų pasirinkimui įtakos galbūt turėjo ir iš apibrėžčių išplaukianti paskaitų ir pratybų paskirtis: pagal DLKŽ (2011) paskaita – žodinis temos dėstymas, pratybos – praktikos darbai, lavinimasis. Vienas iš aktyviųjų metodų taikymo reikalavimų yra apibrėžtas besimokančiųjų skaičius (pvz., diskusijos, darbo grupėmis). Specialybės kalbos pratybos paprastai skiriamos vienos grupės studentams, todėl ir šių metodų taikymas per jas būtų veiksmingesnis. 39 proc. VGTU ir 38 proc. VTDK studentų teigė, kad aktyvieji mokymo metodai galėtų būti taikomi ir per bendrąsias paskaitas, ir per pratybas. Darytina išvada, kad studentai nori būti ne pasyvūs klausytojai, o patys aktyviai veikti.

5 pav. Aktyviųjų mokymo metodų taikymo per bendrąsias paskaitas ir per pratybas tyrimo duomenys (proc.)

Išvados

Mokymo metodų pasirinkimą lemia vyraujančios švietimo kaitos tendencijos, nuolat tobulėjančios technologijos.

Specialybės kalbos dėstytojas turi parinkti metodus, geriausiai atitinkančius jo dėstomo dalyko tikslus, mokymo turinį, studentų pasirengimą ir galimybes. Tinkamai parinkti mokymo metodai sudaro galimybę siekti dalyko programoje numatytų tikslų.

Senas tradicijas turintys klasikiniai mokymo metodai neturėtų prarasti aktualumo. Tai patvirtina ir per apklausą išreikšta studentų nuomonė (2 pav.). Tačiau, siekiant kuo aukštesnės studijų ir mokymosi kokybės, reikėtų intensyviau taikyti aktyvius mokymo metodus, ypač tuos, kuriems pirmenybę teikia studentai. Taip sudaroma daugiau galimybių besimokančiajam sąmoningai įgyti dalyko žinių, bendrųjų gebėjimų ugdymo įgūdžių, skatinamas savarankiškas domėjimasis dėstomu dalyku. Mokymo metodus būtina taikyti kūrybiškai, atsižvelgiant į studentų poreikius.

Dėstytojams, dirbantiems klasikiniais metodais, rekomenduotina paskaitas planuoti taip, kad po pasyviosios paskaitos dalies būtų pereita prie aktyvios veiklos, t. y. studentams iš anksto pasiūlyti parengti pristatymą siekiant įtvirtinti nagrinėjamą temą, dėstytojas organizuotų diskusiją aptarta tema, iš anksto informuoti studentai atsineštų vaizdinių priemonių (pvz.: didelių popieriaus lapų, laikraščių, žurnalų iliustracijoms) ir sudarytų minčių žemėlapių ir kt.

VGTU studentų nuomone, dėstant specialybės kalbą aktyvius mokymo metodus labiau pavyktų taikyti per pratybas, VTDK studentų teigimu, – ir per bendrąsias paskaitas, ir per pratybas.

Literatūra

- Arends, R. (2008). *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai.
- Baležentis, A. (2008). Inovatyviųjų mokymo formų ir metodų taikymo galimybės žmogiškųjų išteklių vadyboje. *Viešoji politika ir administravimas*, 26, 97–104.
- Barzdžiukienė, E. ir Jarovaitienė, R. (2012). Aktyviųjų mokymo metodų įtaka studentų kritiniam mąstymui ugdyti. *Šiuolaikinio specialisto kompetencijos: teorijos ir praktikos dermė*, 6(1), 122–131.
- Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. (2011). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://dz.lki.lt>.
- E. mokymosi metodai*. (2013). Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_E_mokymo_metodai.pdf.
- Gage, N. L. ir Berliner, D. C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alma littera.
- Grupinio darbo metodas ugdymo procese. (n. d.). *Šiuolaikinių didaktikų centras*. Prieiga per internetą: www.sdcentras.lt/sem/grupinis_darbas.doc.
- Jakavičius, V. ir Juška, A. (1996). *Mokyklos pedagogika*. Kaunas: Šviesa.
- Javtokas, Z. (2012). *Sveikatos mokymas: mokymo formos ir metodai*. Prieiga per internetą: http://www.kaunovsb.lt/tl_files/Failai/SSM/Sveikat_mokymo_formos.
- Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Jovaiša, L. (2001). *Edukologijos pradžios*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Kaklauskas, L. ir Kaklauskienė, D. (2012). Virtualios aplinkos priemonių panaudos studijoms lyginamoji analizė. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje: mokslo darbai*, 3(1), 119–127.
- Kučinskienė, R. ir Kučinskas, V. (2005). *Socialinių projektų rengimas ir valdymas*. Klaipėda: KU.
- Laužackas, A. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU.
- Martinkienė, G. (2002). Mokymo metodai ir jų panauda šiuolaikinėmis sąlygomis. *Pedagogika*, 57.
- Pedagoginių studijų baigiamojo darbo reglamentas*. (2012). Vilnius.
- Paulauskienė, A. (1994). *Lietuvių kalbos morfologija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Petrėtienė, A., Lovkys, V., Paleckas, V. ir Stulgis, T. (2006). Transporto srities leksikos barbarizmai ir žargonybės. *Transport*, 2. Vilnius: Technika.
- Petrėtienė, A. (2012). Studentai lankėsi Nacionalinio skaitmeninio ir virtualios elektroninio paveldo sistemos centre. *Inžinerija*, 10(1420).
- Petrėtienė, A., Černeckytė, I. ir Vinckas, V. (2014). Kalbos kultūros svarbos transportininkams tyrimas. *Santalka*, 22(1), 59–73. doi: 10.3846/cpe.2014.06
- Pocevičienė, R., Lukavičienė, V. ir Augienė, D. (2010). *Praktinės projektų metodo taikymo galimybės*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231. doi: 10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809.x
- Rajeckas, V. (1997). *Mokymo metodai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Svarbiausia XXI a. kompetencija – kūrybiškumas*. (2016). Prieiga per internetą: <http://ktu.edu.lt/ziniasklaidai/naujiena/svarbiausia-xxi-kompetencija>.

Šalkauskis, S. (1934). *Pedagogika*. El. paveldo interneto svetainė. Prieiga per internetą: <http://www.epaveldas.lt>.

Šalkauskis, S. (1992). *Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos. 11 knyga*. Roma: Lietuvių katalikų mokslų akademija.

Taraila, R. (2007). Projektų metodo taikymo studijų procese prielaidos. *Socialinis ugdymas*, 4(15).

Teresevičienė, M., Oldroyd, D. ir Gedvilienė, D. (2004). *Suaugusiųjų mokymasis*. Kaunas: KTU.

Welty, W. M. (1984). *Discussion Method Teaching. How to Make it Work*. Prieiga per internetą: <http://www.vet.utk.edu/enhancement/pdf/feb25.pdf>.

Application of Traditional and Contemporary Methods While Teaching Language for Specific Purposes

Jolita Grašienė¹, Angelika Petrėtienė²

¹ Vilnius College of Technologies and Design, Technical Faculty, Department of Transport Engineering, 54 Antakalnio St., LT-10303 Vilnius, Lithuania, j.grasiene@vtdko.lt

² Vilnius Gediminas Technical University, Faculty of Creative Industries, Department of Lithuanian Language, 11 Saulėtekio Av., LT-10223 Vilnius, Lithuania, angelika.petretiene@vgtu.lt

Summary

The article discusses traditional and contemporary teaching methods in order to determine, which methods are best suited for teaching professional language or language for specific purposes. A study was conducted at the Vilnius Gediminas Technical University (hereafter – VGTU) and Vilnius College of Technologies and Design (hereafter – VTDK) that shows students' opinion about the teaching methods of the language for specific purposes. The study showed that the choice of teaching methods is determined by the prevailing trends of developments in education and the on-going advancement of technologies; traditional teaching methods having long-standing traditions should remain relevant; however, in order to ensure the highest possible quality of learning there is a need to intensify the use of active teaching methods, particularly those, which are preferred by students; teachers who usually employ traditional teaching methods are recommended to plan their lectures in such a way as to provide for a transition from passive to active learning.

Appropriately selected teaching methods make it possible for students to acquire subject knowledge, improve skills of correct language usage, develop key competences and become competitive specialists.

Keywords: *active method, teacher, traditional teaching methods, language for specific purposes, students, contemporary teaching methods.*

Gauta 2017 01 23 / Received 23 01 2017
Priimta 2017 03 27 / Accepted 27 03 2017